

ФАРМАЦЕВТИЧНА ОСВІТА ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДОСТУПУ ДО ОСВІТИ

В. В. Менчук, Л. А. Раскола, О. О. Нефьодов

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Вступ. Фармацевтична освіта виступає ключовим елементом системи охорони здоров'я, оскільки забезпечує підготовку фахівців для аптечного сектору та фармацевтичної галузі в цілому. В умовах воєнного стану, економічної нестабільності та інтенсивних міграційних процесів питання кадрового забезпечення набуває особливої ваги. Південний регіон України, зокрема Одеська область, вирізняється підвищеним кадровим навантаженням і нерівномірністю розподілу фармацевтичних кадрів, що зумовлює необхідність їх комплексного аналізу.

Основна частина. Сучасний фармацевтичний сектор України розвивається за суперечливих умов: із одного боку, зростає кількість суб'єктів господарювання, з іншого - загострюється проблема кадрового забезпечення. З 2021 року кількість фармацевтичних компаній зросла на 461 (13,2%) і станом на кінець 2024 року досягла 3942. До кінця 2024 року в Україні функціонує близько 1700 аптек і аптечних мереж, що становить 43,4% від загальної кількості фармацевтичних суб'єктів господарювання. У четвертому кварталі 2024 року зайнятість у фармацевтичному секторі становила 118,4 тис. осіб, що відповідає 2,3% від 5,07 млн офіційно зайнятого населення України. Найбільшу кількість робочих місць забезпечує аптечний сегмент – 65,3 тис. осіб, тоді як виробники забезпечують 25,1 тис., а дистриб'ютори – 20,9 тис. робочих місць [3]. Таким чином, саме аптечний сегмент, який забезпечує основний обсяг фармацевтичного обслуговування населення, є найбільш кадрово навантаженим і водночас найбільш чутливим до дефіциту персоналу.

У регіональному вимірі зазначені диспропорції посилюються. Для південного регіону України, зокрема Одеської області, характерним є нижчий рівень забезпеченості фармацевтичними кадрами порівняно із середніми показниками по країні. За узагальненими оцінками галузевих джерел, дефіцит кадрів у регіоні сягає 20-25%, а у сільських територіях може перевищувати 30-40% [4, 5]. Це свідчить не лише про кількісну нестачу фахівців, але й про нерівномірність їх територіального розподілу.

Отримані результати узгоджуються з міжнародними дослідженнями, які підтверджують наявність диспропорцій у забезпеченні фармацевтичними кадрами між міськими та сільськими територіями та обмежену доступність фармацевтичної допомоги у віддалених регіонах [1, 2]. Суттєвий вплив на

поглиблення кадрового дефіциту справляють міграційні процеси. Європейські країни, які також стикаються з нестачею фармацевтів, активно інтегрують українських спеціалістів, визнаючи їхню кваліфікацію, що призводить до відтоку кваліфікованих кадрів [4].

Додатковими чинниками скорочення кадрового потенціалу є професійне вигорання, висока плинність кадрів та втрати, пов'язані з воєнними умовами, що зумовлює зростання навантаження на одного фахівця та зниження доступності фармацевтичної допомоги [3, 4].

Аналіз ринку праці у фармацевтичній галузі демонструє формування стійкого дисбалансу між попитом і пропозицією кадрів [4, 5]. Ситуація ускладнюється змінами у системі фармацевтичної освіти. Підвищення мінімального конкурсного балу до 150, попри орієнтацію на підвищення якості підготовки, призвело до суттєвого скорочення контингенту вступників. Якщо у 2019 році їх кількість становила близько 5000 осіб, то у 2025 році - менше 500, що свідчить про більш ніж десятикратне зменшення [5].

Важливим наслідком цієї тенденції є посилення освітньої міграції. Абітурієнти, які не досягають встановленого порогового рівня, але мають мотивацію до навчання, обирають заклади вищої освіти європейських країн із більш доступними умовами вступу. У результаті відбувається перерозподіл людського капіталу, що знижує потенціал розвитку фармацевтичної галузі України [4, 5].

Висновки. Кадрова ситуація у фармацевтичному секторі південного регіону України формується під впливом структурного дефіциту кадрів, обмежень доступу до освіти та міграційного відтоку фахівців, що поглиблює дисбаланс між потребами ринку праці та можливостями їх підготовки. Нарощування аптечної мережі за умов одночасного скорочення контингенту здобувачів за спеціальністю І8 «Фармація» створює системний розрив між попитом і пропозицією кадрів і неминуче призводить до загострення кадрової кризи. Подолання цієї ситуації потребує системних рішень, зокрема розширення цільового державного замовлення, розвитку дуальної освіти та створення стимулів для працевлаштування у сільській місцевості. Реалізація зазначених заходів сприятиме стабілізації кадрового забезпечення та підвищенню доступності фармацевтичної допомоги.

Література:

1. Olson H. R., et al. Practice outcomes for the first decade of Rural Pharmacy Education Program // *American Journal of Pharmaceutical*

- Education*. 2024. Vol. 88, No. 9. Article 100875. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ajpe.2024.100875>
2. Roubin S., et al. Urban–rural disparities in spatiotemporal accessibility of pharmacy care // *BMC Health Services Research*. 2025. Vol. 25, Article 13653. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12913-025-13653-1>
 3. Economy 2020–2024: Financial performance of Ukrainian enterprises // *Center for National Analytics (CNA)*. 2025. Режим доступу: <https://cna.ua/article/eng/57y35v84/index.html>
 4. Кадровий голод фармацевтів в Україні: погляд ГО «ВФП» на причини та бачення щодо розв’язання цієї проблеми // *Аптека*. 2026. Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/739490>
 5. Кадровий дефіцит у фармації: Комітет ТПП обговорив шляхи доступу до освіти та підготовки фахівців // *Аптека*. 2026. Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/737300>